

ЗАПОВІТ ЯК ОСОБИСТЕ РОЗПОРЯДЖЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ.

На даний час у всьому світі все більш явною стає тенденція призначення заповіту при формулюванні подальшої долі спадщини після смерті її власника.

Дослідженню даної теми приділяли увагу багато вчених, а саме: Т. Чепіга, А. Сторожук, В. Серебровський, Є. Фурса, М. Проніна, А. Немков, М. Гордон, М. Барщевська, П. Нікітюк, З. Ромовська, - вищезазначені вчені в цілому дають характеристику заповіту як однієї із підстав успадкування.

Питання спадкування за заповітом є досить актуальним явищем, якому присвячена глава 85 VI книги Цивільного кодексу України. Посилаючись на Цивільний кодекс України, а передусім ст.1233, можна зазначити, що заповіт являється особистим розпорядженням фізичної особи на випадок її смерті, а аналізуючи дане визначення можна дійти висновку, що воно неповністю характеризує сутність цього поняття[1].

В різноманітних юридичних примірниках термін «заповіт» застосовується у двох значеннях: заповітом іменується документ, в котрому чітко зазначено волю заповідача, та акт вираження волі даного суб'єкта. У другому визначенні мова йдеться про те, що заповіт - це правочин, який має односторонній характер, чітко повинен відповідати безпосередньо вимогам Цивільного кодексу України, його сутність виражається у тому, щоб сформулювати порядок переходу загалом майна, прав і обов'язків до певних осіб[2].

В своїх дослідженнях сучасні вчені не дійшли до згуртованості відносно визначення заповіту. Так, Л. Бурацький, зазначає, що заповіт являється одностороннім актом фізичної особи стосовно розпорядження своїми майновими правами власника на випадок смерті[4].

З огляду на вищезазначене можна зробити висновок що, заповітом є правочин, котрий складається фізичною особою на випадок її смерті, здійснюється згідно до Цивільного кодексу України, має відповідати його нормам, обов'язково повинен містити у собі особу, яку призначено на роль спадкоємця, в окремих випадках заповіт може вміщувати у собі умови шляхом виконання яких особа успадкує майно, права та обов'язки. Аналізуючи думку Е. Писарева стосовно визначення заповіту, можна зрозуміти, що заповіт визначається як індивідуальне розпорядження фізичної особи, здійснене згідно до чинного Цивільного законодавства, котре передбачає передачу після смерті заповідача відповідних їй майнових і немайнових прав та обов'язків іншим особам[5].

Звернувши увагу на визначення заповіту у зарубіжних країнах, зазначимо, що заповіт у американській системі складений як правовий механізм, з поміччю окремих формальностей, котрий визначає подальшу долю майна заповідача після його смерті. У країнах з романо-германською правовою системою, заповіт визначається як односторонній правочин, котрий за волею заповідача легалізує перехід його майна після смерті до спадкоємців[6,с.121].

Дослідивши дані визначення, можна побачити, що вони хоча і ґрунтуються на різних правових основах, сформульовані у різні історичні етапи та в умовах різних соціально-економічних умов, але в цілому всі вони віддзеркалюють правову природу заповіту та різняться тільки за певними рисами.

Цивільний кодекс України, а саме ст.1234, визначає право на складання заповіту[1]. Дане право має двояке значення, бо з однієї сторони, право є сукупністю юридичних норм, котрі надають конкретно визначеній особі змогу розпорядитися власним майном на випадок смерті, а з іншої сторони – це закріплена законом можливість певної особи складати заповіт. Слід зазначити, що складання заповіту являється особистим правом особи, але ніяк не її обов'язком.

Існують певні вимоги до заповідача, тобто це повинна бути особа з повною цивільною дієздатністю, яка досягла 18-річного віку, або вступила до шлюбу та цей шлюб зареєстрований у законній формі[3,167].

Безперечно вищезазначені вимоги є доцільними, бо вони надають заповіту певної правильності та законного значення.

Посвідченням заповіту займається нотаріус, у тих місцях, де відсутній нотаріус, заповіт має бути посвідчений посадовою або уповноваженою на те, особою органу місцевого самоврядування, службовою особою стаціонарного закладу охорони здоров'я, капітаном судна, начальником експедиції, начальником військової частини, начальником слідчого ізолятора[7,89].

Дозвіл на посвідчення заповіту цими особами є дуже важливим, бо можуть скластися різні життєві ситуації, коли буде необхідно без допомоги нотаріуса посвідчити заповіт.

Провідне місце у формулюванні заповіту є зазначення його основоположних принципів, центральне місце серед яких посідає таємниця заповіту. Цей принцип визначає неможливість розголосу даних про подію складання заповіту, зміст заповіту, скасування чи зміну заповіту нотаріусом або іншою особою, яка посвідчувала заповіт, свідками або особою, що підписує заповіт замість заповідача[7,105].

Не менш важливим є принцип свободи заповіту, згідно до якого спадкодавець може вирішувати, хто мав би успадкувати його власність. Даний принцип є тим, на чому ґрунтується весь інститут спадкування. Розгляд принципів дає можливість збагнути у загальних рисах характеристику заповіту, визначити його головну мету, а саме бажання щонайліпше забезпечити інтереси як заповідача, так і спадкоємця[2,56].

Таким чином, проведений аналіз дає можливість характеризувати заповіт як особисте розпорядження особи майнового та немайнового

характеру на випадок смерті. Набуває юридичної сили це розпорядження тільки з моменту смерті заповідача.

Література:

1. Цивільний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 01 вересня 2015 року : Офіц. текст. – К.: Алерта, 2015. – 320 с.
2. Калініченко О. Поняття й юридична природа заповіту : проблемні питання// Підприємство, господарство і право.- 2012. - №12. – С.19-22.
3. Фурса С.Я. Становлення і розвиток спадкування в Україні// Правова система України: історія, стан та перспективи : У 5 т. – Т.3: Цивільно-правові науки : Приватне право/ За ред. Н.С. Кузнецової. - Х., 2008. – 640 с.
4. Заїка Ю.О. Спадкове право в Україні: становлення і розвиток .- К., 2007. – 288 с.
5. Заповіт як підстава виникнення спадкових відносин: деякі аспекти правового регулювання [Електронний ресурс] / Е. Писарева // Вісник Академії управління МВС. - 2009. - № 3. - С. 104-113. – Режим доступу:
6. Кухарев О.Є. Виконання заповіту: проблеми теорії та практики. – Х., 2009. – 263 с.
7. Крисань Т.Є. Спадкування за заповітом у цивільному праві України// Південноукраїнський правничий часопис. - 2011. - № 3. - С.103-105.